

บทบรรณาธิการ

ภาพคุณหญิง คุณชาย ทำการกุศลด้วยการแจกของแล้วเรียกว่า “สังคมสงเคราะห์” นั้น ผมเห็นว่าไม่ถูกต้อง

- แม้การทำความดีของท่านเหล่านี้ เราจะพึงอนุโมทนาก็ตาม
- แต่ควรเรียกให้ถูกว่า “บำเพ็ญประโยชน์” เป็นอาสาสมัคร (Volunteer)
- บางคนเดาะมาเรียก “นักสังคมสงเคราะห์อาสาสมัคร” มีการมอบรางวัลดังกล่าวกันใหญ่โตจนผู้คนสับสนว่าอะไรคือสังคมสงเคราะห์
- คำว่า “สังคมสงเคราะห์” ไม่ใช่แปลว่า “สงเคราะห์สังคม”
- คล้ายการ “นิยม (เทอ) วัตถุ” ก็ไม่ใช่ “วัตถุนิยม” (materialism)
- เราเคยได้ยินชาวบ้านใช้คำว่า “แพทย์อาสา” “วิศวกรอาสา” หรือ “สถาปนิกอาสา” บ้างไหม (ถ้าไม่ใช่คนในวิชาชีพนั้นๆ อาสาเอง)
- การใช้คำว่า “สังคมสงเคราะห์” จนเผลอ เป็นการทำร้ายวิชาชีพ
- จำได้ไหมเมื่อเกือบ 30 ปีมาแล้ว กองทัพอากาศก็เคยติดยศนายพันให้กับผู้บำเพ็ญประโยชน์ จนเกิด “นายพันพุงโต” จำนวนมาก ในที่สุดทางกองทัพต้องสั่งยกเลิก หากไม่จะเสียหายต่อสถาบันทหาร

ดังนั้นการริเริ่มจัดทำหนังสือเล่มนี้จึงเกิดขึ้น เพื่อให้สังคมได้เข้าใจให้ถูกต้องว่านักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพเขาทำอะไรกัน และเพื่อเป็นการกระตุ้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้หันมาพัฒนาวิชาชีพนี้ ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในอีกทางหนึ่ง ในงานนี้ ผมได้ปรึกษากับเพื่อนร่วมรุ่นและรุ่นใกล้เคียงที่พอจะมีโอกาส และปรึกษา ผศ.ดร.จิตติ มงคลชัยอรัญญา ท่านคณบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งท่านก็ให้ความสนับสนุนและกรุณาเขียนคำนิยมให้

รูปแบบของหนังสือก็คือ การรวบรวมบทความที่บรรยายลักษณะงานของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ โดยผมได้ติดต่อไปยังคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เพื่อขอรายชื่อศิษย์เก่า ซึ่งทางคณะก็แนะนำให้ไปติดต่อที่สมาคมศิษย์เก่าฯ และสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เมื่อได้รายชื่อมาในเดือนตุลาคม 2550 ผมก็จัดแจงให้เลขานุการและทีมงานของเธอ โทรศัพท์ไปตามรายชื่อ ซึ่งปรากฏเรื่องน่าเศร้าว่าหลายท่านได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว หลายท่านก็ป่วยและที่สำคัญ มีอยู่จำนวนมากที่ไม่สามารถติดต่อทางโทรศัพท์ได้

เมื่อได้ “ทำความสะอาด” รายชื่อทั้งหมดแล้ว ผมจึงรีบทำหนังสือเชิญชวนศิษย์เก่าสังคมสงเคราะห์ ทั้งที่จบปริญญาตรี โท หรือเอก ทั้งที่จบที่ธรรมศาสตร์หรือมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ให้มาร่วมกันเขียนบทความดังกล่าว นอกจากนี้ผมยังส่งทั้งหนังสือ โทรสารและ email ให้กับหน่วยราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-governmental Organization หรือ NGO) และหน่วยงานอื่นที่คาดว่าจะมีนักสังคมสงเคราะห์ ช่วยกันเผยแพร่การจัดทำหนังสือเล่มนี้ด้วย ผม Post ใน Web Board ต่างๆ เชิญชวนศิษย์เก่าร่วมเขียนบทความ นอกจากนี้ยัง “ดีนรณ” Search หาคำว่า “สังคมสงเคราะห์” ใน Google เพื่อจะพบชื่อและ email ของศิษย์เก่าที่พอจะส่งสารไปให้ทราบได้บ้าง

แม้จะพยายามส่งอย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ก็เชื่อว่ายังไม่เป็นที่รับรู้กว้างขวางเพียงพอ ดังนั้นเพื่อป้องกันการหลงใจ ผมยังเขียนไว้ในหนังสือเชิญชวนว่า “เชื่อว่ายังมีอีกมากที่ยังตกหล่นอยู่ ขออภัยทุกท่านที่ไม่ได้รับด้วยครับ และโปรดช่วยกันบอกต่อๆ กันนะครับ”

และจากความพยายามครั้งนี้ ผมเชื่อว่า ปัจจัยอันดับแรกที่ทำให้ความร่วมมือของเพื่อนพ้องพี่น้องนักสังคมสงเคราะห์ ยังไม่เข้มแข็ง สร้างสรรค์เท่าที่ควร ก็คือการส่งข่าวสารที่ไม่ทั่วถึง-ต่อเนื่องนั่นเอง ดังนั้นเราจึงควรจัดทำบัญชีรายชื่อให้ทันสมัย นี่คือ “Fact Finding” อันดับแรกที่เราต้องทำเพื่อแก้ปัญหาความร่วมมือในวงการสังคมสงเคราะห์ (ก่อนที่จะไปถึง diagnosis, analysis, treatment, follow-up and evaluation ต่อไปตามที่รำเรียนมา)

ตอนนี้ผมไม่ได้ทำงานสังคมสงเคราะห์ ท่านอาจสงสัยว่าทำไมผมจึงไม่ได้ทำ ผมก็เคยทำงานในสายการสำรวจวิจัยด้านสังคมสงเคราะห์ อยู่เหมือนกัน จนมีผลงานสำคัญคือการค้นพบจำนวนชุมชนแออัดมากที่สุดถึง 1,020 แห่งในปี 2528 โดยผมใช้เงินส่วนตัวของผม เช่ามอเตอร์ไซค์รับจ้างออกไปสำรวจเอง หรืออาศัยรถของเพื่อนๆ บ้าง

แต่ในขณะนั้นกรุงเทพมหานครพบชุมชนแออัดเพียง 500 กว่าแห่ง เพราะไม่ได้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศ ส่วนการเคหะแห่งชาติที่มีภาพถ่ายทางอากาศ แต่ไม่ได้ออกไปสำรวจในรายละเอียด ก็พบเพียง 700 กว่าแห่ง ผมเคยริเริ่มตั้ง NGO ชื่อ “สำนักวิจัยและปฏิบัติการชุมชนเมือง” แต่ก็ไปไม่รอด เพราะไม่มีทุนดำเนินงาน

ตอนที่ผมพบชุมชนแออัดมากมาย ไทยรัฐ ลงหน้า 1 เลย “ลูกพี่” ในวงการชุมชนแออัด/NGO ชอบมากเพราะทำให้ปัญหาที่ตนจับอยู่ดูใหญ่โต ดึงดูดความสนใจดี แต่ผมมองว่าที่ผ่านมา NGO ใช้วิธีนี้จนเผื่อแทนที่สังคมจะตระหนักถึงปัญหา กลับถูกมองเป็นปัญหาโลกแตก และอาจกลับส่งผลร้าย เช่น Longman Dictionary ก็ยังเคยนิยามว่ากรุงเทพ-มหานคร คือนครแห่งโสเภณีเพราะได้รับข้อมูลบิดเบือนของ NGO

มีอยู่ครั้งหนึ่ง “ลูกพี่” ป่าวประกาศว่าชุมชนแออัดที่ถูกไล่รื้อมีถึงหนึ่งในสี่ของทั้งหมด เพื่อให้ปัญหาดูใหญ่โต สมควรที่ทางราชการจะมาช่วยแก้ไข ผมกลับเขียนบทความชี้แจงว่าไม่ใช่ มีนิดเดียว ที่ว่ามีมากมายเป็นแค่ชุมชนที่มี “ชาวลื้อ” เช่นนั้น ปรากฏว่าผมไปเหยียบตาปลา

“ลูกพี่” เข้า ผลก็คือ ต่อมาผมไม่อาจหางานด้านชุมชนแออัดทำเลย

โชคดีว่าช่วงนั้นอสังหาริมทรัพย์ไทยบูม ผมจึงใช้ความเชี่ยวชาญการสำรวจชุมชนแออัดมาสำรวจบ้านจัดสรรและอสังหาริมทรัพย์จนถึง Agency for Real Estate Affairs (area.co.th) ซึ่งเป็นศูนย์ข้อมูลและประเมินค่าทรัพย์สินที่มีฐานข้อมูลที่ใหญ่และทันสมัยที่สุดในไทยและอาเซียน สำรวจวิจัยไปถึงอินโดจีน มีพนักงาน 150 คนและตั้งโรงเรียนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทย (trebs.ac.th) สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สอนวิชาการด้านอสังหาริมทรัพย์จากประสบการณ์จริง ซึ่งต่างจากสถาบันการศึกษาทั่วไป

ผมริเริ่มทำหนังสือนี้ขึ้นมาก็เพียงเพื่อสนองคุณคณะที่ผมได้เคย
รับเรียนมา ผมจึงออกทุนทำหนังสือนี้ทั้งหมด ตั้งแต่จัดเตรียม พิมพ์ และส่งแจกจ่ายไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผมวางแผนที่จะส่งไปให้สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดทุกแห่ง ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทุกแห่ง ห้องสมุดของคณะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมทั้งหลาย โรงพยาบาลของรัฐ หน่วยราชการ NGO ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น

ผมประมาณการค่าใช้จ่ายในครั้งนี้อยู่ราว 200,000 บาท และผมยังระบุไว้ในหนังสือเชิญชวนให้ผู้ส่งบทความได้ทราบว่า ผมตั้งใจจะส่งขายยังร้านหนังสือผ่านสายส่งมืออาชีพ แต่ไม่หวังว่าจะขายได้มากนัก เพราะไม่ใช่หนังสือตลาด แต่หวังให้ประชาชนทั่วไปได้รู้จักวิชาชีพนี้บ้าง

ผมได้ประกาศไว้ในหนังสือเชิญชวนว่าจะนำรายได้ที่ขายหนังสือได้ทั้งหมดโดยไม่หักค่าใช้จ่ายใดๆ ไปบริจาคให้มูลนิธิประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย (thaiappraisal.org) ซึ่งเป็นองค์กรการกุศลที่มุ่งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และผมรับหน้าที่เป็นประธานอยู่ในขณะนี้ แต่ผมกลับมาคิดอีกที ผมนำเงินไปเป็นกองทุนพัฒนาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ โดยอาจทำหนังสือทำนองนี้อีกสักเล่ม อาจใช้ชื่อ “ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้ไปไกลกว่านี้” หรืออะไรทำนองนั้น ท่านใดมีข้อเสนอแนะก็โปรดบอกได้นะครับ

ผมอยากเชิญชวนทุกท่านร่วมทำความดี ซึ่งต้องอาศัยความแน่ว

แน่ ต่อเนื่องและความตั้งใจที่ได้เสียสละ จะอาศัยแต่ความปรารถนาดี แบบชั่วประเดี๋ยวประด๋าวไม่ได้ ไม่ใช่ว่า คนทั่วไปทำดีสักหน่อย เขาก็:

- หวังให้คนอื่นมาร่วมมือ แต่ความจริงหลายคนไม่ร่วมมือเพราะแบกภาระส่วนตัวไว้มากจนป่วยไข้ทางใจ ไม่มีเวลาสนใจอะไรอื่น
- หวังให้คนมาเข้าใจ บางคนอาจไม่เข้าใจ เราก็ต้องใช้เวลาพิสูจน์กัน
- หวังได้ฟังคำชมหรือคำรีบนู๋ บางคนพอมีคนพูดขัดหูสักหน่อยก็จะหาเรื่องถอดใจไม่ทำต่อเสียแล้ว อย่างนี้คงทำดีไปไม่ได้ตลอดรอดฝั่ง

เราต้องเข้าใจว่า ในการทำดี บางครั้งจะมีสิ่งกีดขวางอยู่ แต่เราควร จะแน่วแน่ หาไม้ก็จะล้มเลิกกลางคัน โดยเฉพาะไม่อาจไปร่วมมือกับใคร ได้ แตกคอกันเสียก่อน ไม่ได้ทำคุณต่อส่วนรวมดังที่เราตั้งใจไว้แต่แรก ยิ่ง กว่านั้นในสังคมนี้ ก็ยังมีผู้หวังฉกฉวยผลประโยชน์มีชอบต่างๆ มากมาย ที่เป็นตัวอย่างไม่ดีอยู่ ทำให้การทำดีถูกมองเป็นอื่นไปได้ ออกบ่อย

ผมยังขอบอกว่าการแทนคุณวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ สนองคุณ **คุณะนั้น ถือเป็นหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ ที่จะยังมงคลแก่ชีวิตให้กับพวก** **เราเอง** พวกเราในภาคราชการหลายคนอาจท้อแท้เพราะสู้หนักวิชาชีพ ยืนไม่ได้ แต่อย่าลืมนะว่าเราไม่ได้ทำงานฟรีๆ เรามีรายได้เงินจุนครอบ ครัว แม้ไม่ได้ตำแหน่งบริหาร แต่เราก็มีตำแหน่งหรือชื่อเสียงเรื่อยๆ ได้ สายสะพาย ฯลฯ จากการเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ เราควรภูมิใจ ต่างหาก เพียงแต่อาจไม่ได้อะไรที่เกินควรเพราะเราคือมืออาชีพ ไม่ใช่ ประกอบกิจอาสาชีพ เราจะหมดกำลังใจเพราะไปอิงฉ้อการได้ดีด้วยการใช้ วิชามารชวงชิงกันอย่างไรศีลธรรมกันได้อย่างไร

สุดท้ายนี้ ผมขอขอบพระคุณ

- ท่านผู้เขียนบทความทุกท่าน
- ท่านคณบดีที่กรุณาเขียนคำนิยมให้
- ท่านเจ้าหน้าที่และกรรมการของคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

สมาคมศิษย์เก่าและสมาคมนักสังคมสงเคราะห์ฯ
ขอให้คุณงามความดีที่ท่านได้ประกอบในครั้งนี้ จงดลบันดาลให้
ท่านพบแต่ความสุข ความเจริญ มีชีวิตที่มีความหมาย สดใส สร้าง
สรรค์ สง่างาม เป็นที่ภาคภูมิใจของลูกหลานในฐานะผู้ทำคุณต่อวิชาชีพ
และส่วนรวมตลอดไป

ผมยังใคร่ขอภัยท่านผู้เขียนทุกท่านที่ผม Edit บทความของท่าน
ไปโดยไม่ได้เปิดโอกาสให้ท่านได้อ่านบททวนเสียก่อน ทั้งนี้เพราะผมจำ
เป็นอย่างยิ่งที่จะพิมพ์หนังสือนี้ให้แล้วเสร็จทันวันสถาปนาคณะของเรา
ในวันที่ 25 มกราคม 2551

ผมอ่านทวนต้นฉบับมาหลายรอบ ก็ยังแก้ไขเสมอ เชื่อว่ายังมีข้อผิดพลาด
ในการทำหน้าที่นี้อีก ผมยินดีรับข้อผิดพลาดด้วยความสงบ แต่
หากหนังสือนี้พอช่วยจุดประกายการพัฒนางานวิชาชีพบ้าง ก็หวังใจทุก
ฝ่ายได้ร่วมมือกันพัฒนางานวิชาชีพนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

ในโอกาสต่อไป ผมหวังว่าจะมีผู้ร่วมกันเขียนบทความมากขึ้น ไม่มี
ใคร “แก่เพราะกินข้าว เฒ่าเพราะอยู่นาน” เราควรร่วมกันโดยไม่ติด
กับฟอร์มหรือเปลือกของตนเอง ชาวสังคมสงเคราะห์ **“เกิดมาแล้ว มี
หน้าที่ต้องสร้างสรรค์”**

ด้วยความเคารพ

ดร.โสภณ พรโชคชัย sopon@thaiappraisal.org

1 มกราคม 2551

ศิษย์เก่าคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ธรรมศาสตร์ รุ่น พ.ศ.2519-2522

พ.ศ.2520: ผู้แทนคณะเพื่อร่างข้อบังคับสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัย

พ.ศ.2521: ประธานคณะกรรมการนักศึกษา

พ.ศ.2522: หัวหน้าคณะนักศึกษาฝึกงานเพื่อจบหลักสูตร

พ.ศ.2523: ผู้แทนบัณฑิตประจำคณะ

พ.ศ.2550: ประธานรุ่น พ.ศ.2519-2522